

HZ. YUSUF'UN ÇOCUKLUK DÖNEMİNİN PSİKOLOJİK TAHLİLİ¹⁶⁷

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF THE CHILDHOOD PERIOD OF THE PROPHET
YUSUF

Prof. Dr. Osman KABAÇILI

*Öğretim Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri
Anabilim Dalı, Bilecik, Türkiye.*

<https://orcid.org/0000-0002-7952-7694>

Mücahide BAŞKAN DÜNDAR

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam
Bilimleri Anabilim Dalı, Bilecik, Türkiye.*

<https://orcid.org/0009-0007-2666-2650>

ÖZET

Kur'an kıssalarının muhtevisiyatını oluşturan örneklemeler, ekseriyetle peygamberlerin yaşantılarından alınan bir takım anekdotlarla muhatap kitleye/inananlara aktarılır. Söz gelimi bu kıssalarda aktarılan örnek olaylar üzerinden, inananlara bir takım öğütler, ikazlar vb. durumlara değinilir. Bir başka ifadeyle, bu örneklemeler üzerinden inananların ahlaki temayüllere dair davranışlarının gelişmesini ve zihni bir olgunluğa erişimlerini sağlamak öncelenmektedir. Yusuf Peygamber kıssası, sadece dini bir metin olmamakla beraber, çocukluk psikolojisi açısından incelendiğinde bu bağlamda birçok derin anlam ve mesaj ihtiva etmektedir. Bu bildiride, Yusuf Peygamber'in çocukluğunda yaşamış olduğu olayları ve bu olayların çocuk psikolojisi üzerindeki yansımalarını ele alacağız. Bu çalışmada Yusuf peygamberin çocukluk döneminin tefsir usulü ve psikoloji ilminin yöntem teknikleri çerçevesinde bir tahlilinin yapılması amaçlanmaktadır. Araştırmamızın kapsamı psikolojik tefsir ekolü bağlamında olacağı için bu kapsamdaki tefsirlerden faydalanılacaktır. Ayrıca Yusuf peygamberin çocukluk döneminde, kıskanılması kardeşler arasında oldukça yaygın bir duygu durumudur. Bu duygular kardeşler arası rekabete, şiddete, saldırganlığa yol açmaktadır. Kardeşler arası yaş farkı, anne-baba tutumu vb. etmenler kıskançlığa neden olabilmektedir. Kıskançlık sevilen bireyin ilgi ve sevgisini başka bir kişiyle paylaşmaktan korkması veya paylaşmak mecburiyetinde olmaktan ötürü duyduğu endişe durumudur. Sevilen kişinin ilgisine ortak olan gerçek ya da imgesel bir rakip düşüncesi kişinin/çocuğun güven duygusunu zedelemekle birlikte huzursuzluk hali oluşturur. Çocukla sevilen kişi arasındaki sevgi bağı ne denli kuvvetli ise çekilen acı da o derece kuvvetli olur. Büyük kardeşlerin anne-babanın sevgi ve ilgisini henüz dünyaya yeni gelmiş bir kardeşle paylaşmak mecburiyetinin doğal sonucu da kıskançlıktır. Yusuf peygamber kıssası gelişim psikolojisi açısından ele alındığında Yusuf'un ağabeyleri, kardeşleri Yusuf'un güzelliğine ve babalarının göstermiş olduğu sevgiye kıskançlık duyarlar. Kıskançlık duygusunu; kıskançlığın nedenleri-kıskançlığın belirtileri-kıskançlıkla başa çıkma yöntemleri başlıkları altında incelemek gerekir. Bununla birlikte Yusuf Peygamber, küçük yaşta ailesinden koparılıp kuyuya atılmış ve uzun süre yalnız kalmıştır. Bu durum, Yusuf'ta terk edilme korkusu ve güvensizlik duygularına yol açmış olabilir. Yusuf'un hikâyesi, bize çocukların terk edilme ve yalnız kalma duygusunun psikolojileri üzerinde ne kadar olumsuz bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Yusuf peygamber çocuk yaşta köle olarak satılmıştır. Köle olarak satıldığında yeni bir kimlik edinmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu durum ona kimsesiz ve yalnız bir birey olduğu duygusunu aşılacaktır. Bu nedenle bir kimlik karmaşası yaşamış olabilir. Buradan hareketle Yusuf peygamberin hikâyesi; Kimsesiz sokakta büyüyen çocuklar, yetimhanede büyüyen çocuklar ve mülteci çocukların karşılaşmış olduğu zorluklar hakkında ipuçları sunmaktadır. Son olarak da Yusuf peygamberin çocukluğunda

¹⁶⁷ Bu bildiri "Hz. Yusuf Kıssası'nın Psikolojik Tefsir Ekolü Bağlamında Tahlili" adlı devam eden Yüksek Lisans Tez çalışmamdan derlenmiştir.

yaşamış olduğu tüm bu zorluklar karşısındaki sabırlı, metanetli duruşu, günümüz çocuklarının zorluklar karşısında pes etmeden mücadele etmeyi başarabileceği gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Peygamber, Çocuk, Psikoloji, Kardeş, Kıskançlık, Sabır,

ABSTRACT

The samples that constitute the content of the Qur'anic stories are conveyed to whom it may concern/believers, with some anecdotes taken from the lives of the prophets. For instance, through the sample events, some advice, warnings, and etc. to believers are mentioned in these stories. In other words, Through these examples, the priority is to ensure that people develop moral tendencies in their behaviors and they reach mental maturity. The story of Prophet Joseph is not only a religious text it also contains a number of deep meanings and messages when examined in terms of childhood psychology. In this paper, we will discuss the events that Prophet Joseph experienced in her childhood and the reflections of these events on child psychology. In this study, it is aimed to analyze the childhood period of Prophet Joseph within the framework of exegetical method, methods and techniques of the science of psychology. Since the scope of our research will be in the context of the psychological method of exegesis, exegesis within this scope will be utilized. In addition, that Prophet Joseph is envied by his brothers is a quite common psychological mood. This kind of emotions lead to rivalry, violence and aggression between siblings. Factors such as the age difference between siblings, parental attitudes, and etc. can cause jealousy. Jealousy is the fear of a loved one to share his/her interest and love with another person or the anxiety he feels about having to share. The idea of a real or imaginary rival sharing the loved one's attention damages the person's sense of trust and creates a state of uneasiness. The stronger the bond of love between the child and the loved one get, the stronger the pain gets. Jealousy is a natural consequence of older siblings having to share the love and interest of their parents with a newborn sibling. When the story of the prophet Joseph is considered from the perspective of developmental psychology, Joseph's older brothers and sisters feel jealous of Joseph's beauty and the love his father shows. It is necessary to examine the feeling of jealousy under the headings of causes of jealousy, symptoms of jealousy, methods of dealing with jealousy. However, Prophet Joseph was separated from his family at a young age and thrown into a well and was left alone for a long time. This situation may have led to fear of abandonment and feelings of insecurity for Joseph. Joseph's story shows us how feelings of abandonment and loneliness for children have a negative impact on their psychology. Prophet Joseph was sold into slavery as a child. He had to adopt a new identity when he was sold into slavery. This situation gave him the feeling of being an orphan and a lonely individual. For this reason, he may have experienced identity confusion. Based on this, the story of Prophet Joseph provides clues about the difficulties faced by orphans, children growing up on the streets, and refugee children. Finally, Prophet Joseph's patient and steadfast behaviors in the face of all the difficulties he experienced in his childhood reveals the fact that today's children can manage to struggle without giving up in the face of difficulties.

Keywords: Prophet, Child, Psychology, Brother, Jealousy, Patience,

GİRİŞ

Kıssa kelimesinin etimolojisine bakıldığında kök anlamının; “bir kimsenin ardından gitmek, haber vermek” gibi anlamlara geldiği görülür. Meselelerin tahkiye edilmesi, bir başka ifadeyle herhangi bir olay örgüsünün hikâyeleştirilip aktarılması da bu kelimenin anlamlarındandır. Fakat bilindiği üzere hikâyeler gerçeği yansıtmayan, insan tahayyülesinin ürünüdür. Kıssa ise anlatım metodu olarak hikâye ile benzerlik gösterse de içerik itibarıyla Kur'an özelinde gerçekleşmiş olayları, tümünü kapsamasa da gerçekliği söz konusu olan tarihi olayları ihata eder. Bazı araştırmacılar semavi dinlerin kutsal kitaplarında aktarılan kıssaların gerçekleri yansıtmadığına dair fikirler öne sürse de biz bu konudaki fikir ayrılıklarına değinmeden araştırmamıza odaklanmanın daha elzem olduğu kanaatini taşımaktayız.

Yusuf kıssasının tefsir tarihinde gerek rivayet gerek dirayet vb. tefsir ekolleri bağlamında incelendiği izahattan varestedir. Sözelimi tefsir ilminden maksadın Allah'ın murad ettiği manayı keşfetmek, ayetlerin delalet ettiği anlamı ortaya çıkarmak kaydı söz konusu olması hasebiyle (Kasapoğlu, Psikolojik Tefsir Ekolü-I, 2018) bizim araştırmamıza kaynaklık edecek Psikolojik tefsir ekolü de yine diğer tefsir

ekollerinde olduğu gibi ayetlerdeki murad-i ilahiyi ortaya koymayı hedeflemektedir. Psikolojik tefsir, İlahi hitabın muhtevisiyatını oluşturan ayetlerin psikolojik, psiko-sosyal yönlerini ortaya koymayı amaç edinmektedir. İlahi öğretilere psikolojik perspektiften bakmak aslında oldukça günceldir ve bu alandaki verilerin az olması hasebiyle gereklidir. Kur'an ışığında insan psikolojisini analiz etmek öz benliğimizi ve başka fertleri anlama hususunda yardımcı olacaktır. Psikolojik tefsir Kuran'ın insan hayatına nasıl yön vereceğini göstermektedir. Bu bağlamda Yusuf kıssasının psikolojik tefsir ekolü bağlamında ele alınacak olması çocuk olarak Hz. Yusuf'un, yaşadığı bu deneyimin derinlemesine incelenmesi ve yaşadığı bazı olayların –günümüz özellikle çocukluk döneminde yaşadığı olaylar-günümüz çocukluklarının gelişim dönemlerine ışık tutacağı gerçeğinden hareketle psikolojik tahlile tabi tutulmuştur. Yusuf Peygamber kıssası, sadece dini bir metin olmamakla beraber, çocukluk psikolojisi açısından incelendiğinde bu bağlamda birçok derin anlam ve mesaj ihtiva etmektedir. Bu bildiride, Yusuf Peygamber'in çocukluğunda yaşamış olduğu olayları ve bu olayların çocuk psikolojisi üzerindeki yansımalarını ele alacağız.

PSİKOLOJİK TEFSİR EKOLÜ

Psikoloji ilimi insan zihnine ve davranışlarına olan merakın başladığı dönem olan antik çağa kadar uzanmaktadır. İlk psikolojik fikirlerin teşekkül etmesi felsefe ve din gibi disiplinler ile olmuştur Psikoloji Latince ruh anlamına gelen "psyche" ve "bilim" anlamına gelen "logos" kelimelerinden oluşmaktadır. Bu nedenle psikoloji "ruhun bilimi" olarak bilinmektedir. 20. yy ortalarında bu tanım "zihnin bilimi" olarak değişmiştir. Antik çağdan bu yana birçok tanımı yapılmakla birlikte günümüzde tüm bu parçacı tanımları birleştirerek psikolojinin tanımı yapılmaktadır. Psikoloji insanların düşüncelerini, duygularını, davranışlarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen bir bilim dalıdır. Psikolojik tefsir ise alanında çalışmaların az olduğu yeni bir tefsir ekolüdür. Bunun yanı sıra her geçen gün bu alanda yapılan çalışmalara bir yenisi daha eklenmektedir. Ancak mezkur ekolle ilgili yeterli bir metodoloji oluşmamıştır. Kur'an'ı Kerim'in Kelamî, fikhî ve tasavvufi tefsiri yapılmış olup psikolojik tefsiri henüz yapılmamıştır. Seyyid Kutub, İbn Aşûr ve Mevdûdî tefsirlerinde zaman zaman psikolojik tahlillerde bulunsa da henüz bütünüyle Kur'an'ı Kerim'in psikolojik tefsiri yapılamamıştır. Kur'an'ı Kerim sadece bir ilahi kitap olmanın ötesinde insan psikolojisi hakkında geniş bilgiler içeren bir metindir. Ayetlerde, farklı şahıs ve kavimlerin kişilik özellikleri ele alınırken detaylı psikolojik tahlillere yer verilmiştir. Kur'an kıssalarında anlatılan karakterleri tahlil etmek insan psikolojisini daha iyi anlamaya ve yeni ufuklar açmaya yardımcı olacaktır. Ayrıca toplumsal sorunlar açısından değerlendirildiğinde bu karakter analizleri toplumda sıklıkla karşılaştığımız olumsuz davranışların altında yatan nedenlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamakla birlikte bu olumsuz davranışları engellemek için gerekeni yapma konusunda muhataplarına yardımcı olur. Psikolojik tefsir dini metinleri psikolojik bakış açısıyla yorumlamayı ilke edinmiş bir ekoldür. Bu tefsir ekolü dini metinlerdeki insan davranışlarının psikolojik bir yaklaşımla incelenmesini ve bu şekilde dini metinlerin muhataplarına verdiği mesajların daha açık ve anlaşılır olacağını savunur. Her tefsir ekolünün en önemli ve öncelikli amacı dini mesajların en iyi şekilde anlaşılmasına katkı sağlamaktır. Psikolojik tefsir, çağımızın modern dünyasında, gücü sınırlı olan ama sonsuz istek ve arzularla donatılmış insanoğlunun içsel deneyimlerini, ruhsal arayışlarını Kur'an ışığında anlamlandırma fırsatı sunar. Kur'an kıssalarını ve kıssaların verdiği mesajları bütüncül bir bakış açısıyla algılayabilmek için klasik yol ve yöntemlere başvurmak eksiklik doğuracağından modern insanın zihin dünyasındaki anlam boşluklarını sosyoloji, psikoloji ve diğer ilimlerden faydalanarak daha anlaşılır kılmak bu ekolü önemli kılan başlıca sebeplerdir. Psikolojik tefsir ekolü Kur'an'a yeni bir yaklaşım metodu olarak görülse de bizlere kadar tevarüs eden tefsir mirasının tetkik edilerek mezkûr ekolün bu mirasın üzerine etüt edilmesi isabetli olacaktır. Elmalılı(ö.1942)¹⁶⁸ Kuran ayetlerinin psikolojik tahlillerinin yapılmasını, Kur'an'da bahsedilen karakterlerin davranışlarının psikolojik açısından incelenmesinin gerekliliğini dile getirmiştir. Hatta müfessirlerin mutlaka psikoloji okumaları yapması gerektiğine vurgu yapan Elmalılı; İnsanı anlamadan İslam'ı anlamamanın mümkün olmadığını dile getirerek günümüz müfessirlerine yol göstermektedir. Psikolojik tefsiri savunanlar arasında din âlimlerinin yanı sıra çeşitli psikologlar ve akademisyenler de bulunmaktadır. Analitik psikolojinin kurucusu olan Carl Gustav Jung(ö.1961)¹⁶⁹, psikolojik tefsir

¹⁶⁸ Hak Dini Kur'an Dili adlı tefsiriyle tanınan cumhuriyet dönemi bilginlerindedir. Geniş bilgi için bkz; Yavuz, Şevki, Y. "Elmalılı Muhammed Hamdi" TDV İslam Ansiklopesi, y.1995, c.11, sy.57-62.

¹⁶⁹ İsviçreli psikiyat. Analitik psikolojinin kurucusudur.

alanında önemli isimlerden biridir. Jung; arketip kavramı ve kolektif bilinçaltı teorisi çalışmaları ile dini sembollerin insan davranışları ve insan psikolojisine etkisini ele almış, aynı zamanda bununla ilgili teoriler geliştirmiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse bu alan çok yeni bir alan olmakla birlikte üzerine çalışılması elzem olan bir alandır. Ayrıca günümüz insanının hem dünya hem de ahiret hayatının saadeti için önemli/zaruri bir alan olduğu herkesçe açıktır.

HZ YUSUF'UN ÇOCUKLUK DÖNEMİNİN PSİKOLOJİK AÇIDAN TAHLİLİ

Yusuf Peygamber'in hayatı yüce kitabımız Kur'an'ı Kerim'de detaylı bir şekilde tahlile tabi tutulmuştur. Derin mesajlar ihtiva eden bu kıssa aynı zamanda eşsiz bir üslupla yazılmıştır. Bu kıssa dini olaylara kaynaklık etmekle kalmamış, tarihi olaylara da ışık tutmuştur. Ayrıca sadece dini ilimlerin incelemesine tabi tutulmamış pozitif ilimlerin de merak ettiği ve üzerine araştırmalar yapılan bir kıssa olmuştur. Yusuf peygamberin çocukluk dönemi Kuran'da detaylıca bahsedilmiş ve çocukluk döneminde gördüğü bir rüya ile hayatının normal akışı değişmiştir. Bu dönemde kardeş kıskançlığına maruz kalmış, kuyuya terk edilmiş, köle olarak satılmıştır. Bu hadiselerin çocukluk döneminde yaşanmış olması onun bu dönemlerde neler yaşadığını daha yakından anlayabilmek ve günümüz çocukluk dönemi ile bağlantı kurabilmek açısından oldukça önem arz etmektedir. Yusuf Peygamberin yaşamış olduğu bu hadiselerdeki psikolojik unsurlardan; sabır, güven, azim, cesaret, merhamet, kararlılık, kader gibi kavramların çocuklara öğretilirken kıssa özelinde özümsetilmesinin faydalı olacağı kanaatini taşımaktayız.

HZ YUSUF'UN GÖRMÜŞ OLDUĞU RÜYANIN HAYATINA PSİKOLOJİK ETKİSİ

Yusuf peygamber çocukluk döneminde bir rüya görmüş ve babası Yakup(as)'a anlattığı rüyanın surede geçtiği ifade calibi dikkatir:

"Babacığım, ben (rüyada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Gördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı."¹⁷⁰

Gördüğü bu rüya onun hayatının gidişatını değiştirecektir. Ayrıca babasına bu rüyayı anlattıktan sonra Yakup Peygamber rüyasını kardeşlerine anlatmaması hususunda onu sıkı sıkı tembih etmiştir. İleri görüşlü bir peygamber olan Hz. Yakup, oğlunun ileride bir lider olacağını anlamış, o yüzden koruma içgüdüğü ile davranıp bu rüyasını gizlemesini istemiştir. Bu rüya Yusuf'un gelecekte lider olacağını bildirmiş ve ona bazı sorumluluklar yüklemiştir. Bilahare, Yusuf peygamber kardeşleri tarafından kıskanılmış, bu kıskançlığın neticesinde bir kuyuya terk edilmiştir. Onun kardeşleri tarafından kuyuya atılması ve oradan geçen bir kervan tarafından bulunup köle olarak satılması, çocukluk döneminde yaşamış olduğu travmatik deneyimlerdir. Yaşanan bu deneyimlerin duygusal ve psikolojik gelişiminde önemli bir rolü vardır. Ayrıca bu deneyimler karakter gelişiminde de etkileyici faktörlerdir. Onun lider bir kişilik yapısı geliştirmesi, yaşadığı olayların onun liderlik özelliklerini nasıl geliştirdiğinin açıkça bir göstergesidir. Kısaca ifade etmek gerekirse gelişim psikolojisine göre Yusuf'un bu süreçteki yaşantı ve deneyimleri, gelişiminde belirleyici olmuş ve bu deneyimler onun bütün hayatının şekillenmesinde etken role sahip olmuştur.

KARDEŞ KISKANÇLIĞI

Yusuf peygamberin kıssasında onun kardeşleri tarafından kıskanılması kıssanın bütününe olan etkisini düşündüğümüzde önemli bir yer tutar. Kardeş kıskançlığı tüm ailelerde gördüğümüz, gayet tabii olması muhtemel bir durumdur. Kardeşler arası yaş farkı, kişilik farklılıkları, anne-baba tutumları, düşük özgüven, kardeşler arasında karşılaştırma yapmak gibi değişkenlerin, kardeşler arası kıskançlığın nedenleri olduğu tespit edilmiştir. Kardeşler arasında herhangi bir kıskançlık duygusunun var olduğunu anlayabilmek için ailelerin bu konuda bilgi edinmeleri, kendilerini geliştirmeleri önemli bir husustur. Kıskanan kardeş diğer kardeşe karşı öfkeli ve saldırgan davranışlar sergileyebilir. Gerek fiziksel gerek sözlü olarak sergilenen bu davranışlar kıskançlığın bir emare/belirtisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte kıskanç kardeş diğer kardeşin başarısını hafife alabilir, küçümseyebilir, sabote edebilir. Genel anlamda kıskanç çocuklar birçok duyguyu beraber yaşamaktadır. Öfke, kızgınlık, değersizlik vb. hatta bazen kıskanç çocuklar aile içerisinde kendini izole edip yalnızlaşmayı dahi tercih edebilirler. Bu

¹⁷⁰ Yusuf, 12/4.

yalnızlık ebeveynler tarafından fark edilmezse çocuk kendini dışlanmış ve değersiz hissedebilmektedir. Çocuklar çok hassas duygulara sahiptir. Onlar küçük bedenlerinde böyle ağır duygularla mücadele edebilir ve bu mücadeleler yıkıcı sonuçlara sebep olabilir. Dolayısıyla kıskançlıkla baş etmede aile içinde ebeveynlere çok önemli sorumluluklar düşmektedir. Ebeveynlerin adaletli ve şeffaf tavırlar sergilemesi gerekmektedir. Her çocuğa özel ilgi ve sevgi göstermeli, çocuklarla açık bir iletişim dili kullanılmalı, duygularını bastırmadan ifade etmelerinde rehber olmalı, rekabet ortamını ortadan kaldırmalıdır. Bu yolları denedikten sonra şayet kıskançlık duygusu çözülemez bir duruma dönüşmüşse ebeveynlerin profesyonel destek almaları sorunun çözümünde fayda olacaktır.

TERK EDİLME KORKUSU

Yusuf Peygamber, çocukluk döneminde ailesinden kopararak kardeşleri tarafından kuyuya bırakılmış ve uzun bir süre kuyuda yalnız kalmıştır. Bu durum, Yusuf'ta terk edilme korkusu ve güvensizlik duygularına sebep olmuş olabilir. Bu kıssa bize çocukluk döneminde terk edilmiş ve yalnız bırakılmış çocukların bu korkuyu nasıl davranışlarına yansıttığını inceleme fırsatı sunmuş, ayrıca bu korkuyla baş edebilmenin mümkün olup olmadığı hakkında ipuçları da ihtiva etmektedir. Yusuf peygamberin kuyuya atılması ve orada yalnız kalması bu korkuyla başa çıkma sürecinde, psikolojik dayanıklılığının ve inancının gücünün ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Allah'a olan sonsuz güveni ve sarsılmaz inancı, karşılaştığı bu musibet ile başa çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Yusuf peygamber yaşadığı bu olumsuz olaylara bir musibet nazarıyla bakmamıştır. Allah'ın bir sınavı olarak kabul etmiştir.

Yusuf peygamberin deneyimleri günümüz modern dünyasında bu duygu ve korkuyu yaşayanlar için ilham kaynağı niteliğindedir. Çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından terk edilmiş, sevgisiz, ilgisiz, yalnız bırakılmış çocukların, terk edilme korkusu geliştirmeye daha yatkın oldukları saptanmıştır. Ayrıca bebeklik döneminde güvenli bağlanmayı sağlayamamış çocuklarda terkedilme korkusu yaşayabilirler. Terk edilme duygusu yaşayan çocuklar herhangi bir kişiye aşırı bağlılık gösterebilir veya aşırı güvensiz davranışlar sergileyebilirler. Bazen de kendini izole edip yalnızlaşmayı daha güvenli buldukları yapılan incelemeler sonucunda tespit edilmiştir. Çocukluk döneminde böyle bir durumla karşılaşmış kimseler bu duygunun hayatına sirayet ederek davranışlarını etkilememesi için sevdiği kişilere sıkı sıkıya bağlanabilir, onlardan güç alarak bu duyguyu yenebilir. Kişisel olarak iyi beslenir, uyku düzenine dikkat eder ve kendi değerinin farkına varırsa bu korkunun belirtilerini hafifletebilir. Son olarak terapi yöntemi de başvurulması gereken etkili bir yöntemdir. Çocuklar bu korku ile kendi kendine başa çıkamıyorsa destek alması süreci atlatabilmesinde önemli bir etkidir, Çocukluk dönemi insanın diğer gelişim dönemlerinin gölgesi gibidir. Bu dönemde oluşabilecek herhangi bir olumsuzluğun telafi edilememesi, yaşam boyu derin izleri beraberinde getirir. İnsanın hayatındaki her şey güzel gidiyorken, mutlu bir yaşantıya sahipken bir anda kabz¹⁷¹ haletine girmesi de bu şekilde açıklanabilir. Bir başka ifadeyle insanın çocukluk döneminde yaşamış olduğu olumsuz, travmatik durumların bastırılması, yetişkinlik çağının herhangi bir zaman diliminde hiç beklemediği bir anda bilinçaltından gelen sinyallerin duygularını olumsuz etkilemesi, gelişimin ilk dönemlerinde yaşanan olumsuzluklardan haber vermektedir. Bhusus, terk edilme korkusu vb. durumlar tedavi edilebilen bir sorundur. Terk edilme korkusu yaşadığını düşünen kimseler ve bu korkunun hayatını olumsuz etkilediğini fark edenler bir uzmandan yardım almanın en doğru karar olacağını bilmelidirler.

KİMLİK KARMAŞASI

Yusuf Peygamber, kardeşleri tarafından kuyuya terk edildiğinde bir kervan onu kuyuda bulmuştur. Az bir pahaya Mısır'da köle olarak satmıştır. Köle olarak satıldıktan sonra ailesinden ve doğduğu topraklardan ayrı bir hayat sürmek zorunda kalmıştır. Bu durum, Yusuf'ta kimlik karmaşası ve aidiyetsizlik duygularına yol açmış olabilir. Yusuf'un hikâyesi, bize yetimhanede, sokakta büyüyen çocuklarla empati kurmamızı sağlar. Ayrıca ülkesinden göç etmek zorunda kalmış çocuklar ile mülteci çocuklar gibi farklı bir kültüre ve ortama alışmaya çalışan çocukların yaşadıkları zorluklar hakkında empati yapabilmemizi sağlayacaktır. Son olarak bu hikâye, farklılıklarımızı bir zenginlik olarak görmeyi ve barış içinde yaşayabilmenin mümkün olduğunu bizlere öğretmektedir.

¹⁷¹ Tasavvufi bir terim olarak; insanın kalben ve ruhen sıkıntılı/huzursuz ruh halini ifade eden bir kavramdır. Geniş bilgi için bkz; Uludağ, S. "Kabz" TDV İslam Ansiklopedisi, y.2001, c.24, sy.44-45.

SABIR VE METANET

Yusuf Peygamber hayatında birçok felaket yaşamıştır. Yaşadığı bütün zorluklara rağmen sabrından ve metanetinden hiç vazgeçmemiştir. Bu zorluklar karşısında ki ilham verici tutumu, Yusuf'un güçlü bir içsel güce ve inanç sistemine sahip olduğunu gösterir. O daima Allah'a güvenmiş ve inanmıştır. Yusuf'un hikâyesi, bize çocukların da zorluklar karşısında pes etmeden mücadele etmeyi öğrenmesi gerektiğini öğretmektedir.

AFFEDİCİ OLMAK

Yusuf Peygamber, yıllar sonra kardeşleriyle tekrar karşılaşmıştır. Kardeşleri Yusuf'u tanıyaması da Yusuf kardeşlerini tanımıştır. Yaşadığı tüm zorluklara rağmen merhametli olması ve kalbinin intikam duygusundan arınık olması Yusuf'un affedici ve merhametli bir insan olduğunu gösterir. Dolayısıyla Hz. Yusuf kardeşlerini affetmiş ve size bugün ayıplanma yok¹⁷² diyerek onlara kavuşmanın sevincini ve heyecanını en derinlerinde hissetmiştir. Hz. Yusuf kıssası, ebeveynler için çocuklara affedici olmayı ve kin tutmamayı öğretmenin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir.

SONUÇ

Hz. Yusuf'un hayatı, Kuran'da detaylıca anlatılır. Ahsenül Kasas¹⁷³ yani "Kıssaların en güzeli" olarak geçmektedir. İhtiva ettiği mesajlar itibarıyla birçok açıdan derslerle doludur. Bu hikâye muhataplarına yalnızca Hz. Yusuf'un hayatını değil, aynı zamanda insanlık için önemli olan birçok erdemli davranışları da özümsetir. Özellikle Kıssa'da Hz. Yusuf'un çocukluk döneminde yaşadığı olayların hayatını nasıl değiştirdiğine değinilirken, bu olaylar karşısındaki hikmetli ve sabırlı tavrı da gözden kaçmamaktadır. Yusuf Peygamber'in çocukluk döneminde yaşadığı zorluklar onu hayata küstürmemiş, daha çok lider bir kişilik yapısı kazanmasını sağlamıştır. Sabır, inanç, kimlik, kardeşlik ve affetme gibi kavramların çocukluk döneminde kazandırılması gereken kavramlar olduğunu erdemli hayatıyla muhataplarına sunmuştur. Sonuç olarak, Yusuf Peygamber'in kıssası, Kur'an-ı Kerim'de detaylı bir şekilde anlatılan ve birçok ders çıkarılabilecek eşsiz bir hikâyedir. Yusuf'un çocukluk döneminde yaşadığı zorluklar, kardeşleri tarafından kuyuya atılması, köle olarak satılması ve sonunda Mısır'ın yöneticisi olmasına kadar geçen süreç, onun sabrı, inancı ve psikolojik dayanıklılığıyla başa çıkma gücünü göstermektedir. Bu kıssa, ilahi bir metin olmasının yanı sıra, aynı zamanda evrensel insani değerleri öğreten ve psikolojik dirençliliği artırma yollarını gösteren başyapıt niteliğindedir. Yusuf'un yaşamış olduğu musibetlere rağmen Allah'a olan güveni, olumlu bir perspektif geliştirme becerisi ve affediciliği, günümüz modern dünyası için önemli dersler ve mesajlar ihtiva etmektedir. Kardeş kıskançlığı, yalnızlık, haksızlık ve nihayetinde zaferle sonuçlanan bu kıssa, hem bireysel hem de toplumsal olarak değerlendirildiğinde ilham kaynağı olmakta ve muhataplarını terapi etmektedir.

Yusuf kıssası, günümüz dünyasında karşılaştığımız zorluklar karşısında nasıl bir tutum takınmamız gerektiği konusunda da bize rehberlik etmektedir. Sabır, umut ve adalete olan inancımızı en zor zamanlarda bile koruduğumuzda içsel anlamda gücümüzü bulabileceğimizin bir örneğidir. Bu kıssa, insan ruhunun dayanıklılığını ve Allah'a olan bağlılığın önemini vurgulayan bir örnek olarak, tüm zamanlar için geçerli bir ilahi öğretilerdir. Bu bağlamda, Yusuf Peygamber'in hayat formasyonunun gelişimin farklı çağındaki her bir insana, hem bireysel hem de toplumsal anlamda önemli dersler içermesi, günümüz modern insanı için örneklik teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akça, Y. (2022). "Kur'an'da Musibet-Teselli İlişkisi". *Dergiabant* 10/2, 559-582.
- Aydar, H. (2005). *Kuran'da Rüyalarda ve Rüyaların Hayata Yansımaları*. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 5/1.
- Çağrı, M. (2004). Merhamet. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 29, 184-185.
- Çağrı, M. (2013). Yardımlaşma. *Türkiye Diyanet Ansiklopedisi*, 43, 332-334.

¹⁷² Yusuf, 12/92.

¹⁷³ Yusuf, 12/3.

- Çelebi, İ. (2008). Rüya. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 35, 306-309.
- Demir, C. Y. (2010). LİDERLİK YAKLAŞIMLARI ve LİDERLİK TARZLARINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1), 129-152.
- es-Sabuni, M. A. (2012). *Safvetü't Tefasir* (Cilt 3). (N. Y. Sadrettin Gümüş, Çev.) İstanbul: Ensar Neşriyat.
- ESSÜBKÎ, T. (2019). *MU'İDÜ'N-Nİ'AM*. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Freud, S. (2016). *Rüyaların yorumu 1* (3 b.). (S. Budak, Çev.) İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Kara, B. (2021). Kur'an'da Olumsuz Duyguların Kontrolü. *Journal of Analytic Divinity* 5/1, 150-176.
- Kasapoğlu, A. (2017). *Ku'an Kıssalarına Psikolojik Yaklaşım*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Kasapoğlu, A. (2018). *Psikolojik Tefsir Ekolü-I*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Kasapoğlu, A. (2020). *Psikolojik Tefsir Araştırmalarında Bilgi Kaynakları*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Kasapoğlu, A. (2020). *Psikolojik Tefsirin Önemi ve Amaçları*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Kırca, C. (1989). Ahsenü'l-Kasas. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 2(178).
- Küçük, O. N. (2014). Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye Göre Rüya ve Tabiri. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 31-56.
- Montangero, J. (2016). *Rüyanın Psikolojisi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Okuyan, P. D. (2019). *Kur'an-ı Kerim'de Hz. Yusuf Kıssası*. Samsun: Üniversite Yayınları.
- Özdemir, E. (. (2003). Liderlik ve Etik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2).
- Özdemir, S. (2021). *Kıskançlık Olgusu ve Akademik Örgütlere Yansımaları*. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi.
- Özkök, C. (2021). İfk Hadisesi Bağlamında Kur'an'da Algı Yönetimi. *Journal of Analytic Divinity*, 44-67.
- Öztürk, M. (2009). *Kıssaların Dili*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Prof. Dr. Hayreddin Karaman, P. D. . *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir* (Cilt 3). Diyanet işleri bakanlığı yayınları.
- TARHAN, N. (2018). *İnanç Psikolojisi ve Bilim* (14 b.). İstanbul: Timaş yayınları.
- Vural, M. E. (2019). Kur'an ve Psikoloji. . *Bilimname*, 37, , 1309-1313.
- Y.B, P. (2017). *İmrenme ve Kıskançlık Duygu Durumlarının Ayrıştırılması*. Aydın İnsan Ve Toplum Dergisi.
- Yağcı, S. (2002). Çocuklara Yönelik Peygamber Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri Örneği. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*(14), 37-61.
- Yıldız, İ. (2020). Kur'ân'da Kardeş Şiddeti: Hâbil-Kâbil ve Hz. Yûsuf Kıssalarına Psikolojik Bir Bakış. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 24/1, 73-95.